

Vapaaehtoisuuden pelisäännöt

Seuraavassa kuvataan Aalto-yliopiston ylioppilaskunnan vapaaehtoistoiminnassa noudatettavat pelisäännöt. Pelisäännöt kuvaavat vapaaehtoisen ”elinkaaren” toiminnassa rekrytoinnista pestin päättymiseen ja arviointiin sekä määrittävät pestajaan, pestattavan ja AYY:n pysyvän organisaation suhteen ja toiminnan tuen.

Sisältö

1 Johdanto ja tavoitteet	1
2 Vapaaehtoiskenttä	2
3 Oikeudet ja velvollisuudet	2
4 Pestin elinkaari	3
5 Vapaaehtoisten suhde työntekijöihin	4
6 Vapaaehtoisten luottamushenkilö	5
7 Vapaaehtoisten hallinto	5
8 Sanasto	6

1

Johdanto ja tavoitteet

Työryhmä on AYY:n kesäprojektin 2010 yhteydessä asettanut tavoitteekseen muuttaa Aalto-yliopiston ylioppilaskunnan työyhteisöstä vapaaehtoisorganisaatioksi. Nämä pelisäännöt on luotu vuonna 2010 ja päivitetty vuonna 2016.

Työyhteisö koostuu täysipäiväisesti tiettyyn organisaatioon sitoutuneista ihmisistä, joiden velvoite organisaatiota kohtaan perustuu työsopimukseen tai luottamustehtävään. Hyvä työyhteisö kunnioittaa jokaista jäsentään yksilönä, luottaa toimijoihinsa ja on ylipäättään samanaikaisesti tuottava ja viihtyisä.

Vapaaehtoisuutta ei pidä tässä tapauksessa tulkita perinteisen suomalaisen käsityksen mukaan, vaan hieman laajentaa suomalaista sanan tulkintaa. Ranskan kielessä vapaaehtoiselle on kaksi sanaa: *volontaire* (vapaaehtoinen) ja *bénévole* (palkaton). Henkilö saattaa tehdä työtä vapaaehtoisesti, vaikka saakin siitä palkkion. Tässä tekstissä vapaaehtoisella tarkoitetaan *bénévolea*, mutta koko organisaatiota kehitetään, jotta jokainen olisi *volontaire*.

Vapaaehtoinen on omasta tahdostaan mukana organisaation toiminnassa, koska kokee olevansa osallinen. Vapaaehtoisorganisaatioille ovat tyypillisiä jaetut arvot ja arvostukset, voimakas yksittäistenkin jäsenten osallistaminen päätöksentekoon ja pyrkimys ennemminkin suunnata toimintaa samaan suuntaan kuin ylhäältä määräten johtaa toimintaa. Vapaaehtoisorganisaation johtamisessa painottuvat yhtäläisesti johtaminen ja ohjaaminen.

AYY:tä tulisi kehittää siten, että jokaisella on mahdollisuus vaikuttaa oman työnsä sisältöihin ja tavoitteisiin ja että vapaaehtoiset koettaisiin AYY:ssä ennemminkin pysyvän organisaation työn jakajiksi kuin omia, ”vapaaehtoisten juttuja” tekviksi erillisiksi toimijoiksi.

Ylioppilaskunnan sydän ovat sen vapaaehtoiset. Tavoitteena on varmistaa, että vapaaehtoiset kokevat olevansa arvostettuja yhteisön jäseniä. Lisäksi tuetaan vapaaehtoistoimielimiä niiden päivittäisessä toiminnassa vapaaehtoispelisääntöjen mukaisesti. Valmistellaan ja koordinoidaan toimielinten toimintaa ja annetaan toimijoille palautetta. Huolehditaan tehtäviin perehdytyksestä, koulutuksesta ja ylioppilaskunnan käytännöistä ja prosesseista tiedottamisesta.

Tämän ohjeiston tavoitteena on luoda pohja kirjausten toteutumiseen ylioppilaskunnassa.

2 Vapaaehtoiscenttä

Vaikka AAY:n vapaaehtoiscenttän voidaan ajatella käsittävän sekä hallituksen jäsenet että erilaisissa pesteissä toimivat vapaaehtoiset, tässä säännöstössä täysipäiväisessä luottamustoimessa olevat käsitetään työntekijöiksi.

Hallitus nimittää vapaaehtoispesteissä toimivat jaostot, toimikunnat ja työryhmät.

Jaostoja, toimikuntia ja työryhmiä toimii usealla ylioppilaskunnan sektorilla ja ne eroavat toisistaan niin toimenkuvaltaan kuin kooltaan. Samat pelisäännöt pätevät soveltaen kaikkiin.

Karkeasti jaoteltuna vapaaehtoispuppuja on luonteeltaan kahdenlaisia riippumatta siitä miksi niitä kutsutaan. Ylioppilaskunta kokoaa ryhmiin erilaisia tehtäviä suoraan toteuttavia joukkoja sekä kokoaa erityisasemayhdistysten keskenään samankaltaisia tehtäviä yhdistyksessään toteuttavia henkilöitä. Jälkimmäisen ryhmän funktio on olla ennen kaikkea tuki- ja tiedonsiirtomuoto, ensin mainittu toteuttaa lisäksi aktiivisesti ylioppilaskunnan tehtävää suoraan AAY:n alla. Näissä pelisäännöissä keskitytään ensisijaisesti toteuttaviin ryhmiin, mutta näitä voidaan käyttää myös soveltuvilta osin tukifunktiona toimiviin ryhmiin.

Vapaaehtoiscenttän koostumusta ei pidä ajatella kiveen hakattuna, vaan sitä tulee voida muokata tarpeen mukaan tilanteen vaatimalla tavalla.

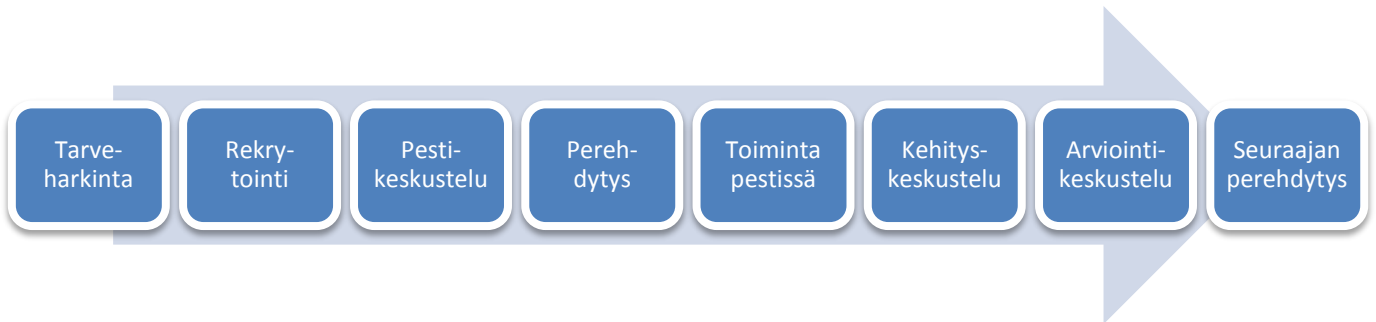
3 Oikeudet ja velvollisuudet

Vapaaehtoistyössä on tärkeää, että sekä pysyvällä organisaatiolla että vapaaehtoisilla on selkeästi määritellyt oikeudet ja velvollisuudet. Vapaaehtoisella on oikeus tiettyihin asioihin ja velvollisuus tiettyihin asioihin samaten kuin AAY:llä on velvollisuus tarjota tiettyt asiat ja oikeus odottaa tiettyjä asioita.

Seuraavan voi hahmottaa siten, että kullakin on *velvollisuus* tuottaa aktiivisesti tiettyjä asioita ja passiivinen *oikeus* odottaa tiettyjen asioiden tapahtuvan. Jokaisen pestin alkaessa käydään pestikeskustelu (ks. 4.3), jossa katsotaan, miten eri oikeudet ja velvollisuudet toteutuvat tässä nimenomaisessa pestissä.

AAY (= pestaja)		Vapaaehtoinen	
<ul style="list-style-type: none"> • Antaa riittävä koulutus ja ohjeistus tehtävään • Palkita ja kiittää • Osoittaa yhteyshenkilö • Arvioida pestin onnistumista • Käydä pesti-, kehitys- ja arviointikeskustelut • Kehittää pestiä 	Velvollisuudet	<ul style="list-style-type: none"> • Hoitaa sovitut tehtävät • Kouluttautua tehtäväänsä • Dokumentoida pestinsä seuraajaa varten • Keskustella seuraajansa kanssa ja perehdyttää hänet pestiin parhaan kykynsä mukaan • Noudattaa AAY:n ja AYYH:n pestiin liittyviä linjoja • Ilmoittaa epäkohdista vapaaehtoisten luottamushenkilölle • Kehittää pestiä 	
<ul style="list-style-type: none"> • Antaa tehtäviä pestin puitteissa • Hyötyä vapaaehtoistyöstä • Kehittää pestiä 	Oikeudet	<ul style="list-style-type: none"> • Saada tehtäväänsä riittävät työvälineet • Saada tehtäväänsä liittyvistä kuluista korvaus • Saada riittävä perehdytys tehtävään • Olla saamatta tarpeetonta henkistä painetta • Kehittää pestiä 	

4 Pestin elinkaari

4.1 Tarveharkinta

Vapaaehtoisesti perustetaan, jos toimintaympäristössä tai AYY:ssa on havaittavissa selkeä tarve työlle, joka soveltuu vapaaehtoiselle. Vapaaehtoista ei tule perustaa kevyin perustein: jokainen vapaaehtoinen on tärkeä ja vie aina jonkin verran pysyvän organisaation aikaa; toisaalta pestien perustamista ei tule myöskään pelätä, sillä jokainen lisäjäsen AYY:n ”sisäpiirissä” tuo lisää jäsenistön ääntä toimintaan.

Vapaaehtoisten voi perustaa kuka tahansa työntekijä tai olemassa oleva vapaaehtoisryhmä. Pestin perustaminen merkitään tiedoksi hallituksen tai ryhmän pöytäkirjaan (mikäli pöytäkirja merkitään hallituksen tiedoksi). Hallituksen tulee olla tietoinen perustettavista pesteistä ja uusi vapaaehtoinen tulee tuki muutenkin esitellä muille toimijoille mahdollisimman pian.

4.2 Rekrytointi

AYY:ssa jokainen vapaaehtoinen tulee rekrytoida avoimesti. Hakuilmoitusten tulee näkyä niin viikkotiedotteessa kuin verkkosivuilla ja tarvittaessa julisteissakin. Avoimella viestinnällä saadaan enemmän ja parempia hakemuksia, eikä syrjintä kuulu muutenkaan AYY:n periaatteisiin.

4.3 Pestikeskustelu

Pestikeskustelun tarkoituksena on sopia vapaaehtoisten pelisäännöistä ja käydä läpi sekä pestiajan että pestattavan toiveet ja odotukset. Hyvä pestikeskustelu takaa, ettei kummallekaan jää harhaluuloja ”kirjoittamattomista odotuksista”.

Pestikeskustelu on luottamuksellinen, kahdenkeskinen tilaisuus jonka tarkoituksena on antaa hyvä pohja tulevalle yhteistyölle. Keskusteluun osallistuvat pestiaaja ja pestattava, harkinnan mukaan myös muita. Keskustelulle kannattaa varata aikaa ainakin puoli tuntia rauhallisessa paikassa kahvin ja pullan äärellä. Älä yritä käydä pestikeskustelua puhelimitse tai sähköpostilla – menetät sillä suurimman osan käytänteen hyödyistä.

4.4 Perehdytys

Jokainen vapaaehtoistoimija tulee perehdyttää pestiinsä. Perehdytyksen järjestämisestä vastaa ensisijaisesti pestiaaja sekä edeltävänä vuonna pestissä toiminut vapaaehtoinen. Erityisesti vuoden alussa alkavissa pesteissä kannattaa ottaa huomioon samanaikaiset koulutustarpeet (esim. toimistokäytännöt tai AYY:n organisaatio) ja järjestää yhteisiä perehdytyksiä.

Perehdytyksen tulee antaa riittävät taidot ja tiedot pestin suorittamiseen. Perehdytyksen yksityiskohdat kannattaa sopia pestikeskustelun yhteydessä.

4.5 Toiminta pestissä

Vapaaehtoistoiminnassa tärkeintä (ja antoisinta) on kuitenkin itse työskentely pestissä. Vapaaehtoiselle tulee tarjota kaikki pestikeskustelussa tarjottu tuki ja turva, ottaa vastaan ja antaa palautetta sekä tietenkin pitää hauskaa. Tämänkin tarjoamisesta vastaa pääsääntöisesti pestiaaja. Eri pestien luontaisetuja on kuvattu tarkemmin seuraavassa taulukossa.

Ryhmä / Edut	Kertavuokrattavien tilojen käyttö ilmaiseksi	Billin ja pakettiautojen käyttö ilmaiseksi	Muiden resurssien käyttö ilmaiseksi	AYY:n ATK-tunnukset	Koulutus toimintaan AYY:llä	Ketun avain	Pääsy holviin	Varastojen avaimien lainaaminen	Nimetty työntekijä	Vipit	Mahdollisuus osallistua lainaaminen	Vehollisuus osallistua	Velvollisuus osallistua	Budjetti itsejärjestettyyn	Vapaaehtoisten virkistykseen	Jaostojen virkistykset 2krt/vuosi	Sektorin virkistys
Jaoston puheenjohtaja	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Jaostot	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x				x	x	x	
Toimikunnan puheenjohtaja	x	x	x	x	x	x	x	x	x				x	x	x		
Rekryttävä toimikunta	x	x	x	x	x	x					x			x	x		
Kokoava toimikunta	x	x	x								x			x			

4.6 Kehityskeskustelu

Pestin puolivälissä käydään kehityskeskustelu. Kehityskeskusteluun osallistuvat pestaaaja ja pestattava – tyyliltään kehityskeskustelu on samanlainen kuin pestikeskustelukin eli kahdenvälinen, luottamuksellinen ja epämuodollinen.

4.7 Arviointikeskustelu

Pestin lopuksi käydään arviointikeskustelu. Arviointikeskustelu on edellisten keskusteluiden tavoin pestajaan ja pestattavan välinen. Haluttaessa voidaan ottaa mukaan myös tulevana vuonna pestissä oleva ainakin osaksi aikaa, mutta tulee myös ottaa huomioon että tämä heikentää keskustelun luottamuksellisuutta ja avoimuutta.

4.8 Seuraajan perehdytys

Pestin lopuksi pestaaaja ja pestattava ovat vastuussa uuden toimijan perehdytyksestä. Perehdytyksen työnjaosta sovitaan yhdessä esimerkiksi arviointikeskustelussa. Pestaaaja huolehtii, että perehdytys hoidetaan kunnolla ja uudella toimijalla on riittävät tiedot pestin hoitamiseen.

4.9 Reservi

Hyvin hoidetut pesti-, kehitys- ja arviointikeskustelut sitouttavat vapaaehtoisen AYY:n toimintaan ja saavat hänet jatkamaan toiminnassa mahdollisesti tulevaisuudessakin. Samaten tärkeää on riittävä kiitos, palaute ja palkitseminen. Vapaaehtoistyö on aina arvokasta.

Entiset toimijat ovat arvokas tiedonlähde ja tuki uusille toimijoille. Vapaaehtoisia kannustetaan pitämään yhteyttä entisiin toimijoihin ja päivittämään heidän yhteystietoja, jotta yhteys säilyy. Entisiä toimijoita voi kutsua esimerkiksi vuosijuhlaan tai sektorin tapaamiseen.

5 Vapaaehtoisten suhde työntekijöihin

Vapaaehtoisten suhde työntekijöihin voi olla usein monimutkainen. Työntekijällä (joskaan ei hallituksen jäsenellä) on kiinteät työajat, joista joustamista ei voi velvoittaa sekä työsopimuksen rajaamat työehdot. Toisaalta työntekijällä on mahdollisuus tehdä sellaisiakin asioita, joihin vapaaehtoisella ei välttämättä riitä aika tai kokemus, esimerkiksi virka-aikaan tapahtuvat tai laajaa ammattitaitoa vaativat järjestelyt (kuten lupa-asiat).

Työntekijällä on oikeus odottaa vapaaehtoisen tekevän sen, mitä lupaakin, mutta toisaalta myös velvollisuus ymmärtää vapaaehtoisen rajallisia aikaresursseja. Työntekijä ei useimmiten ole vapaaehtoisen johtaja: joka tapauksessa kyse on enemmänkin ohjaamisesta kuin suorien käskyjen antamisesta. Käskyjäkin voi antaa tai vaikka mansikoita, kunhan siitä on yhdessä sovittu.

Vapaaehtoisella on oikeus odottaa työntekijän tekevän sen mitä lupaakin, mutta myös velvollisuus kunnioittaa työntekijän muita työtehtäviä ja -ehtoja. Vapaaehtoisen kannattaa huomata, että kokenut työntekijä on merkittävä resurssi, joka hyvässä yhteistyössä voi tuottaa moninkertaisen hyödyn vapaaehtoisen yksin puurtamaan projektiin verrattuna.

Tärkeintä vapaaehtoisten ja työntekijöiden suhteessa on, että sovitaan yhdessä pelisäännöt, joihin molemmat sitoutuvat. Tämä on tärkeä osa pestikeskustelua, perehdytystä ja pestissä toimimista. Kehitys- ja arvostelukeskusteluissa kannattaa hyödyntää vapaaehtoisen tuorein silmin tehdyt havainnot pysyvän organisaation toiminnasta.

6 Vapaaehtoisten luottamushenkilö

Vapaaehtoisten luottamushenkilö on joko AYY:n vakituudesta organisaatiosta tai sen ulkopuolelta. Luottamushenkilön tehtävänä on huolehtia, että pelisääntöihin perehdytään ja niitä noudatetaan.

Luottamushenkilö huolehtii siitä, että vapaaehtoisia kohdellaan oikeudenmukaisesti ja tasa-arvoisesti, sekä tarvittaessa neuvoo ja tukee vapaaehtoisia, muutostilanteissa ja mahdollisten ongelmatilanteiden selvittämisessä. Luottamushenkilö neuvottelee pestajaan kanssa vapaaehtoisia koskevissa asioissa, ja on osaltaan mukana kehittämässä työyhteisöä vapaaehtoisten ja pestajien kanssa.

Ensisijaisesti luottamushenkilö toimii vapaaehtoisten luottamusmiehenä ja pestajien, vapaaehtoisten ”esimiesten” tukena. Hallitus nimittää luottamushenkilön. Alla olevassa taulukossa on kuvattu luottamushenkilön, hallituksen vapaaehtoisvastaavan sekä sektorin työntekijän välistä työnjakoa.

Luottamushenkilö	Hallituksen vapaaehtoisvastaava	Sektorin työntekijä
<ul style="list-style-type: none"> Huolehtii, että vapaaehtoiset, hallitus ja työntekijät perehtyvät pelisääntöihin Valvoo pelisääntöjen noudattamista ja puuttuu tarvittaessa Auttaa mahdollisissa ongelmatilanteissa 	<ul style="list-style-type: none"> Koulutusten järjestäminen suunnitelmien mukaan Vastaa vapaaehtoisten perehdytyksestä ja materiaaleista Vastaa pelisääntöjen ja materiaalien päivittämisestä 	<ul style="list-style-type: none"> Tukee vapaaehtoistyön tekemistä

7 Vapaaehtoisten hallinto

7.1 Pestin perustaminen

Vapaaehtoipestin voi perustaa työntekijä, hallituksen jäsen tai vapaaehtoisryhmä päätöksellään. Mikäli hallituksen jäsen tai työntekijä perustaa vapaaehtoispestin, tulee se merkitä tiedoksi hallituksen pöytäkirjaan. Jos vapaaehtoisryhmä perustaa pestin, tulee se merkitä tiedoksi ryhmän pöytäkirjaan ja tuoda tiedoksi hallitukselle. Pestiä perustettaessa tulee huomioida sen vaikutukset pestajaan käytettävissä olevaan työaikaan ja budjettiin.

7.2 Vapaaehtoisryhmän perustaminen

Vapaaehtoisella on aina oma tukiryhmä. Ryhmän voi perustaa työntekijä, hallituksen jäsen tai vapaaehtoisryhmä päätöksellään. Mikäli hallituksen jäsen tai työntekijä perustaa vapaaehtoisryhmän, tulee se merkitä tiedoksi hallituksen pöytäkirjaan. Jos vapaaehtoisryhmä perustaa ryhmän, tulee se merkitä tiedoksi ryhmän pöytäkirjaan ja tuoda tiedoksi hallitukselle.

Ryhmän jäsenten pestamisesta vastaa ryhmän perustaja (mikäli perustaja on vapaaehtoisryhmä, sen puheenjohtaja). Ryhmää perustettaessa tulee huomioida, että uusi vapaaehtoisryhmä työllistää käytännössä kokonaan yhden pestajaan, jonka muita tehtäviä tulee vastaavasti vähentää. Ryhmä tulee

Alkuperäinen (2010): Janne Peltola, Pipsa Penttinen

Päivitetty (2016): Joanna Haahti

myös huomioida budjetoinnissa ja toiminnasuunnittelussa ja tarvittaessa viedä lisätalousarvio edustajistolle.

7.3 Pestin lakkauttaminen

Vapaaehtoispestin voi lakkauttaa hallitus tai sen perustanut vapaaehtoisryhmä päätöksellään. Pestin lakkauttamista esittää pestaja.

7.4 Vapaaehtoisryhmän lakkauttaminen

Vapaaehtoisryhmän voi lakkauttaa hallitus tai sen perustanut vapaaehtoisryhmä päätöksellään. Ryhmän lakkauttamista esittää sen puheenjohtajan pestaja.

7.5 Kiitos ja palkitseminen

Vapaaehtoisuuden ainoa palkka on oma hyvä mieli, jonka saa aikaan tehty työ ja sen saama kiitos. Vapaaehtoisorganisaation palkka on kiitos, eikä palkkapäiviäkään voi vain jättää pois.

Kiittäminen on tehokkainta, kun läsnä on mahdollisimman paljon ihmisiä. Kiittäminen on rutiinia: kun homma hoidetaan hyvin, kiitos on aina paikallaan.

Kun joku on tehnyt erityisen paljon tai erityisen hyvää työtä, voi myös harkita palkitsemista. Hyvä palkinto suuresta työpanoksesta on esimerkiksi paikalle tuotu yllätyspizza ja yllättävä suklaarasia tai kukkakimppu tuo aina hymyn huulille. Palkitsemista ei tule kuitenkaan sekoittaa lahjomiseen: huonoa johtamista ei voi koskaan korvata suklaalla, vaan omien virheiden myöntämisellä ja korjaamisella.

Suuresta teosta koko Aalto-yhteisön hyväksi voi vapaaehtoiselle esittää ansiomerkkiä.

8 Sanasto

Pelisäännöissä käytetään paljon erilaisia käsitteitä. Seuraavassa taulukossa määritellään/selvennetään keskeiset käsitteet.

Käsite	Määritelmä
Pesti	Vapaaehtoistehtävä, jolla on määritelty alku ja loppu. Pestiin liittyvät sitä hoitava vapaaehtoinen, sovitut työtehtävät ja tukimuodot sekä pestaja.
Pestaja	Pestaja on vapaaehtoisen ”esimies”, joka johtaa vapaaehtoisen ryhmää, ohjaa vapaaehtoista työssään ja huolehtii, että vapaaehtoisella on edellytykset hoitaa työnsä. Pestaja käy vapaaehtoisen kanssa pesti-, kehitys- ja arviointikeskustelut.
Vapaaehtoinen	Vapaaehtoinen on kuka tahansa AYY:lle vapaaehtoistyötä tekevä. Vapaaehtoisella on aina pesti.
Työntekijä	Työntekijä on AYY:n pysyvään organisaatioon kuuluva täysi- tai osa-aikainen henkilö, jolla on joko työsopimus tai täysipäiväinen luottamustehtävä.
Pestikeskustelu	Pestaja ja pestattava käyvät pestin alussa pestikeskustelun, jonka aikana määritellään vapaaehtoisen tehtävät ja tukimuodot.
Kehityskeskustelu	Pestaja ja pestattava käyvät pestin puolivälissä kehityskeskustelun, jossa arvioidaan mennyttä, ennakoidaan tulevaa ja kehitetään pestiä.
Arviointikeskustelu	Pestaja ja pestattava käyvät pestin lopussa arviointikeskustelun, jossa arvioidaan mennyttä, kiitetään työstä ja annetaan eväät pestin seuraavalle haltijalle.
Vapaaehtoisten luottamushenkilö	Vapaaehtoisten luottamushenkilö on nimetty ”luottamusmies”, jonka tehtävänä on huolehtia pelisääntöjen noudattamisesta ja kuunnella vapaaehtoisten huolia ja iloja.